

Bilaga 7. Integrationens olika aspekter

Det finns fem dimensioner av integration; arbetsmarknads-, boende-, medborgerlig, social och subjektiv integration. Vad som är viktigast i integrationsarbetet är mycket omdiskuterat.¹ En kritik mot tidigare integrationspolitik är att man lagt ned resurser på att förklara orsaker till utanförskap, istället för att ta fasta på de faktorer som leder till en framgångsrik integration på arbetsmarknaden. Om man inte är självförsörjande är det svårt att uppnå de övriga dimensionerna i integrationen. Den grundläggande faktorn för integration är möjligheterna att få arbete eller starta eget. Tar en kommun emot flyktingar så är det svårt att få dem att stanna kvar efter introduktionstiden, om det inte går att försörja sig.

Integration som nytta eller som rättvisa

Man kan skilja mellan integration som nytta respektive integration som rättvisa.² I Sverige talar vi ofta om etnisk mångfald, där det främst handlar om rekrytering av personer med utländsk bakgrund till politik, föreningar, arbetsplatser och företag. Då talar vi om mångfald som rättvisa, där alla grupper ska vara med. Är man med i arbetsliv, politik och samhälle i övrigt, så är man också delaktig.

En alternativ syn är att se mångfald som en metod att arbeta med människor med olika bakgrund och erfarenheter för att utveckla ett rikare samhälle, en bygd som går framåt eller ett framgångsrikare företag. Då utgår man från att mångfalden genererar fler idéer och ger en större kreativitet eftersom perspektiven blir fler. Då handlar det om att den mångfald som en lyckad integration ger skapar en nytta. Det är inte i första hand rättvisa man är ute efter.

Från problem till tillväxt

Alltför ofta har arbetet med integration fokuserats på att ta han om problem, inte att se invandring som en resurs för tillväxt. Dåvarande NUTEK analyserade tillväxtregionernas arbete med mångfald och integration. Deras intryck var att ”det inte är verktygsfloran som brister – utan snarare förankringen av integrationstänkandet i det ordinarie arbetet. Oftast lyser såväl den politiska som den administrativa ledningens engagemang i implementeringen av integrationspolicyerna med sin frånvaro, med följderna att integrationsfrågorna marginaliseras. Mer aktivt deltar integrationens företrädare i sammanhang där invandras svårigheter dominerar. Detta bidrar till en fortsatt uppdelning av tillväxtpartnerskapens arbete i en tillväxt- och i en integrationssfär. Om integration ses som bidragande till den ekonomiska tillväxten, är det främst i form av minskade sociala kostnader – inte ökade intäkter.”³

¹ En kritisk diskussion om integration finns i Johansson Heinö, Anderas (2011) *Integration eller assimilation. En utvärdering av svensk integrationsdebatt*. Timbro

² Se Edström, N. & Printz Werner, S. (2004) *Mylla för mångfald? Om strategier i kommunalt mångfaldsarbete*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum 2004:3.

³ *Integration, mångfald, tillväxt*. NUTEK 2007 s. 12.

Arbetsmarknadsintegration

Sedan 2000-talets början har skillnaden i sysselsättningsgrad mellan personer födda utanför Europa och svenskfödda varit konstant. Medan 8 av 10 svenskfödda är sysselsatta har endast 5 av 10 utlandsfödda sysselsättning. Som visades i bilaga 6 är Sverige sämst inom OECD på arbetsmarknadsintroduktion.

En vetenskaplig studie visat att under 1950- och 1960-talen var arbetslösheten lika låg bland invandrare som bland infödda svenskar. Då var invandringen ett viktigt bidrag till försörjningen av hela Sveriges åldrande befolkning. Idag när sysselsättning bland utrikes födda är lägre än bland infödda svenskar, så har invandringen istället blivit en kostnad för den offentliga sektorn. Eftersom de flesta utrikesfödda i Sverige är i arbetsför ålder och väldigt få är över 65 år, så hade det mest naturliga att invandrargruppen genererade en vinst för Sverige även i dag.⁴

En annan vetenskaplig studie visar att förvärvsfrekvensen varierar kraftigt mellan olika kommuner. För att lyckas med integrationen är det viktigt att förstå vad dessa skillnader beror på. Av de bosnier som kom till Sverige i början av 1990-talet hade efter fem år 86 procent fått arbete om de hamnade i kommuner i nordvästra Småland, runt Gnosjö och Värnamo. Motsvarande siffra för dem som kom till Malmö var 32 procent. Bland utomeuropeiska invandrare i Gullspång hade bara 40 procent arbete år 2008. I Bollbygd, några mil längre bort, hade 70 procent jobb. I vingåker hade 40 procent arbete mellan 70 procent hade arbete i närliggande Vingåker, som anses ha ett mycket bra företagsklimat. Det finns inga stöd för att invandrare skulle ha en bättre arbetsmarknad i storstäder, snarare är det tvärt om.⁵

Boendeintegration

Att kunna bo på landsbygden är också en viktig del av integrationen, och Sveriges landsbygd vimlar av tomma hus. På många mindre orter är det främst flyktingar som bor i lägenheter. Även på små orter ser man en tydlig segregation i boendet.

Vi talar ofta om segregation i boendet som ett stort problem, och så är fallet i många förortsområden i storstäderna och även i hyresområden i vissa mindre orter. Men å andra sidan charmeras vi av att besöka China Town i städer som London, New York och San Fransisco. Antagligen är det en flytande skala mellan charmen att människor från en etnisk grupp samlas till att det blir ett problem.

I England är det vanligt att högklassiga etniska restauranger, såsom indiska, finns i ett mindre samhälle, där det också bor många från denna etniska grupp. I Sverige finns stora familjer, eller klaner, som uttalat intresse för att köpa en mer eller mindre tom by som de kan flytta till för att leva i och klara sig själva. Om det skulle utvecklas sådana byar på landsbygden, är det i så fall ett problem eller kan det också vara en möjlighet?

⁴ Jan Ekberg (2011), "Immigrants, the labor market, and the global recession: The case of Sweden." In Papademetriou D, Sumption M & Terrazas A(eds) Migration ... Papademetriou D, Sumption M & Terrazas A(eds) Migration and the great recession: The transatlantic experience. Migration Policy Institute Publisher.

⁵ Jansson, Li & Fölster, Stefan "Hur påverkar företagsklimatet integration och förvärvsarbetande?" i *Ekonomisk Debatt* (2/2011).

Medborgerlig och social integration

Det är viktigt med landsbygdsprojekt som arbetar med medborgerlig och social integration. Det innebär att även personer med utländsk bakgrund ska kunna delta i politiken, föreningslivet och andra nätverk, såväl privata som andra. Även dessa personer ska välkomnas i bygdeutvecklingen.

Det finns bygder som lyfts fram som goda exempel för integrationsarbetet. Ett exempel är Gnosjö där många personer med utländsk bakgrund både har arbete och bostad. Men Gnosjö är trots det en segregerad kommun när det gäller invandrarnas position på arbetsmarknaden, i boendet och deras engagemang i olika nätverk. Det är få utrikesfödda som har en aktiv del i de nätverk som ligger bakom Gnosjös framgångar eller i det lokalpolitiska arbetet. Många har också blivit arbetslösa under den senaste konjunkturnedgången.⁶

En vetenskaplig studie över Gnosjö visar att det inte räcker med ekonomisk integration för att man ska vara integrerad i en vidare mening. Gnosjö är trots att många utrikesfödda har både arbete och bostad, en segregerad kommun när det gäller invandrarnas position på arbetsmarknaden, i boendet och deras engagemang i olika nätverk. Det är få utrikesfödda som har en aktiv del i de nätverk som anses ligga bakom Gnosjös framgångar.⁷

Och hur ser det ut i dag med integrationen på Sveriges landsbygd? Många menar att problemet är att det nästan inte finns några personer med utländsk bakgrund där, och visst är så ofta fallet. Men det finns undantag. Vilka är det som driver restauranger på landsbygden landet runt? Ofta är det inte svenskar utan just ”invandrare”. Vi ser också allt fler butiker på landsbygden som tas över av denna grupp. Hur behandlas de i bygden? Tas de upp som en naturlig part i arbetet med bygdeutvecklingen, eller lever de sitt eget liv utan större kontakter med de andra i bygden?

Subjektiv integration

För att integrationen ska fungera är det viktigt att varje individ personligen känner sig integrerad, som en del av det svenska samhället. Även i de orter där många invandrade svenskar har såväl arbete som bostad, visar det sig att de inte känner sig integrerade. De har få vänner bland ortsbefolkningen och deltar inte i bygdens verksamheter. De har arbete och bostad, men känner sig ändå utanför.⁸ Invandrare är till exempel mer utsatta för brott, känner sig otryggare och har ett lägre förtroende för rättsväsendet.⁹

Mångfaldens kultur

Utgångspunkten för integration och mångfald bör vara ett samhälle där man tar tillvara allas kunskap och kompetens, där mångfald är en tillgång inte ett hinder. Att arbeta mot

⁶ <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=4091&artikel=4865860>

⁷ Wigren, C. (2003) *The Spirit of Gnosjö – The Grand Narrative and Beyond*. Jönköping: Jönköping University.

⁸ Ett exempel ges i radioreportaget <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=95&artikel=3773215>

⁹ Nationella trygghetsundersökningen 2010. (2011) BRÅ

diskriminering innebär att verka för vidgade vyer, att genom kunskap och insikt främja ovanligheter istället för vanligheter, olikheter istället för likriktning.

Ofta används begreppet mångkultur, men en betoning på mångkultur medföra att man lätt cementerar segregeringen. Det förväntas att ”invandrarens” kultur ska vara ha en tydlig etisk identitet och skilja sig från det etniskt svenska. Det finns många förväntningar både i förorten och på landsbygden om vad man ska göra, om vilken kultur man ska tillhöra. Vi låser in varandra istället för att mötas.

Det är mer fruktbart att lyfta fram den mångfald som finns och låta kulturtraditioner mötas på ett fritt sätt. Att lyfta fram de många olika etniska kulturer som invandrarna för med sig till Sverige, är givetvis stimulerande, men innebär också en risk för exotisering. Det får inte sluta med att man bara presenterar exotiska teatrar, musikaftnar och afrikanska pannkakor. Som alternativ används begreppet interkulturellt för att undvika att dela upp människor i svenskar och invandrare. Botkyrka kommun är det svenska navet i ett europeiskt nätverk som heter ”International cities”, varifrån man kan hämta intressant inspiration.¹⁰

Att se invandraren som en katalysator, som ser på landsbygden med andra ögon, är givetvis en tillgång. Men här finns en uppenbar ambivalens. Vi förväntar oss att personer med utländsk bakgrund ska tillföra nya aspekter, se verkligheten med nya ögon; vara mer eller mindre annorlunda. Men samtidigt ska de integreras i samhället och bli lika som alla andra. Den invandrare som flyttar till landsbygden ska samtidigt föra med sig något nytt och integreras till en svensk ”lantis”. Hur ska den ekvationen fungera?

Ibland finns det en tendens att ”vi svenskar” för vårt eget kulturarv i bakgrunden, men välkomnar den kultur som invandrarna för med sig. Men på samma sätt som den nyfikne medborgaren på landet ser fram mot att få kontakt med invandrade svenskar, ser den nyfikne invandraren fram mot att få möta den svenska landsbygdens kulturarv.

¹⁰ www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/cities/default_en.asp